

Yrittäjät

TOIMIALAYHDISTYKSET JA KILPAILUOIKEUS:

KILPAILULAINSÄÄDÄNNÖN NOUDATTAMISEN YLEISET TOIMINTAOHJEET

Toimintaohjeiden tarkoitus

Näiden toimintaohjeiden tarkoituksena on varmistaa, että keskeiset kilpailulainsäädännön vaatimukset tunnetaan ja niitä noudatetaan kaikessa järjestön toiminnassa. Ohjeet auttavat ottamaan käyttöön menetelmät, joilla huolehditaan kilpailuoikeuden noudattamisesta. Lisäksi ohjeiden avulla tunnistaa paremmin tilanteet, joihin sisältyy kilpailuoikeudellisia riskejä toimialajärjestötoiminnassa.

On tärkeää tiedostaa, että mahdollinen tietämättömyys kilpailuoikeudellisten säännösten soveltumisesta ei poista menettelyn lainvastaisuutta eikä riskiä mahdollisista seuraamuksista. On sekä järjestön oman toiminnan että sen jäsenten kannalta tärkeää, että jokaisen järjestön piirissä toimivan riittävästä kilpailuoikeudellisesta osaamisesta huolehditaan.

Kilpailurikkomuksen toteaminen edellyttää aina tapauskohtaista arviointia. Huomaathan, että ohje ei ole tyhjentävä, eikä sen tarkoitus ole korvata asianmukaisesti tehtyä kilpailuoikeudellista analyysiä. Jos olet epävarma, hanki kilpailuoikeudellista konsultaatiota asiantuntijalta.

**VOIT LIITTYÄ
SUOMEN YRITTÄJIEN
JÄSENEKSI TÄÄLLÄ:**

yrittajat.fi/liity

SISÄLLYSLUETTELO

S. 4 MITÄ KILPAILUOIKEUS ON?

S. 5 MISSÄ TILANTEISSA KILPAILUOIKEUDELLISEEN SÄÄNTELYYN
TULISI KIINNITTÄÄ ERITYISTÄ HUOMIOTA?

S. 7 KIELLETYT MENETTELYTAVAT

S. 10 KIELLETYT KESKUSTELUTEEMAT

S. 12 SALLITTUA YHTEISTYÖTÄ KOSKEVA POIKKEUS

S. 13 SEURAAMUKSET KILPAILURIKKOMUKSISTA

S. 14 KILPAILUOIKEUDEN HUOMIOON OTTAVAT KOKOUSKÄYTÄNNÖT

Mitä kilpailuoikeus on?

Kilpailuoikeuden ydijätös on suojella asiakkaita ja kuluttajia hyödyttävää kilpailuprosessia.

Toimiva kilpailu edellyttää, että kukin yritys tekee liiketoimintaansa liittyvät päätökset itsenäisesti ilman tietoa siitä, mitä muut tulevat tekemään. Tavoitteena on varmistaa, etteivät yritykset rajoita keskinäistä kilpailuaan esimerkiksi kartellien avulla.

Kartellilla tarkoitetaan kilpailevien yritysten sopimuksia, joiden tarkoitus on rajoittaa kilpailua. Ne ovat luonteeltaan kaikkein vakavimpia kilpailunrajoituksia.

Yritysten välinen yhteistyö, jolla pyritään vähentämään epävarmuutta kilpailijan käyttäytymisestä ja siten vähentämään normaalin kilpailun riskejä, on kiellettyä.

Kilpailuoikeus kieltää sellaiset yritysten väliset sopimukset yritysten yhteenliittymisen päätökset sekä yritysten yhdenmukaiset menettelytavat, joiden tarkoituksena tai vaikutuksena on kilpailun estäminen, rajoittaminen tai vääristäminen. Kilpailunrajoituksina pidetään menettelytapoja, jotka vähentävät talouden tehokkuutta, tai jotka perusteettomasti rajoittavat muiden yritysten toimintaedellytyksiä.

Toimiva kilpailu edellyttää myös, että markkinat säilyvät avoimina uusille kilpailijoille, hyödykkeille ja toimintamalleille. Yritysten välinen yhteistyö, jolla pyritään sulkemaan pois kilpailua, on niin ikään kiellettyä.

Toimiva kilpailu edellyttää, että kukin yritys tekee liiketoimintaansa liittyvät päätökset itsenäisesti ilman tietoa siitä, mitä muut tulevat tekemään. Tavoitteena on varmistaa, etteivät yritykset rajoita keskinäistä kilpailuaan esimerkiksi kartellien avulla.

Missä tilanteissa kilpailuoikeudelliseen sääntelyyn tulisi kiinnittää erityistä huomiota?

Toimialayhdistyksillä on merkittävä yhteiskunnallinen rooli, ja ne toimivat tärkeänä tukena jäsenistölleen. Samanaikaisesti ne tarjoavat toimintansa luonteen vuoksi ympäristön kilpailijoiden väliselle yhteistyölle, joka voi olla kilpailuoikeudellisesti kiellettyä. Koska toimialayhdistykset tarjoavat toistuvia suoria yhteyksiä kilpailijoiden välille, ovat ne myös kilpailuvalvonnan fokuksessa.

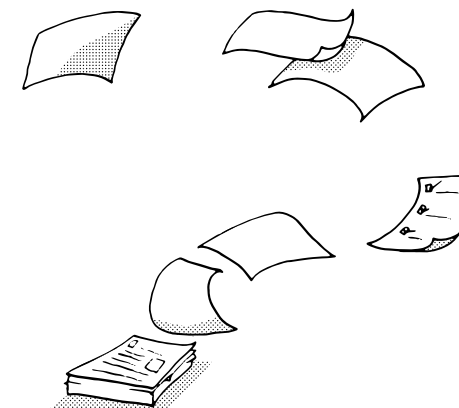
Yleinen sääntö on, että kaikki kahden tai useamman yhteistoimintaa harjoittavan yrityksen kilpailunvastainen toiminta on kiellettyä myös, kun sitä harjoitetaan toimialajärjestön puitteissa. Kilpailulainsäädännön soveltamista ei estä se, että kiellettyä toimintaa toteutetaan toimimalla tällaisen yhdistyksen välityksellä tai sen puitteissa.

Kilpailuoikeudellisia riskejä toimialajärjestön toiminnassa yhteisiin kokouksiin ja muihin järjestön tapahtumiin, jossa kilpailijat ovat suorassa yhteydessä toisiinsa. Kilpailuoikeudellisesti kiellettyä keskustelua voi tapahtua myös varsinaisten kokousten ja tapaamisten ulkopuolella, kuten tauoilla ja lounaalla. Kilpailijoiden suorien yhteyksien vuoksi on tärkeää muistaa kilpailuoikeuden perustavanlaatuisen vaatimus siitä, että jokaisen yrityksen tulee määrittää itsenäisesti oma toimintalinjansa markkinoilla. Sellaiset suorat ja epäsuorat kontaktit ja muut menettelyt, joiden tarkoituksena on vaikuttaa kilpailijan markkinoilla käyttäytymiseen tai paljastaa kilpailijalle, kuinka yritys itse käyttäytyy tai suunnittelee käyttäytyvänsä markkinoilla, ovat kiellettyjä.

Kilpailuoikeudelliseen sääntelyyn tulisi kiinnittää erityistä huomiota myös yhdistyksen viestintä- ja tiedotustoiminnassa. Toimialajärjestöjen tulisi pidättäytyä sisällyttämästä sellaisia viestejä tiedotteisiin ja muuhun viestintään, joka voidaan tulkita kutsuksi kiellettyyn kilpailukäyttäytymisen yhteensovittamiseen. Kilpailuoikeudellisia riskejä aiheutuu erityisesti silloin, kun viestit sisältävät jäsenyrityksille toimintasuosituksia sellaisista liiketoiminnallisista päätöksistä, jotka jokaisen yrityksen olisi tehtävä itsenäisesti.

Myös toimialaa koskevassa tilastoinnissa ja sitä koskevassa tietojenvaihdossa on syytä kiinnittää huomiota siihen, ettei kilpailusääntöjä loukata. Tilastoinnissa on kiellettyä vaihtaa kilpailijoiden välillä sellaisia tietoja, joita on mahdollista käyttää hyväksi yritysten tulevassa kilpailukäyttäytymisessä, ja jotka aikaansaavat riskin kilpailun rajoittumisesta. Tilastoitujen tietojen tulee olla riittävän yleisiä, eikä tietoja tulisi voida yksilöidä tiettyyn yritykseen. Kilpailurikkomusta koskevassa arvioinnissa kiinnitetään huomiota siihen, ovatko tiedot luottamuksellisia ja strategisia. Mitä kussakin tapauksessa pidetään strategisena tai luottamuksellisena tietona, riippuu kyseessä olevasta toimialasta ja siitä, millaisilla tekijöillä yritykset kyseisillä markkinoilla kilpailevat.

Kaikkein haitallisinta on vaihtaa tietoja tulevista aikomuksista. Mitä yksityiskohtaisempia kerätyt markkinatiedot ovat ja mitä helpommin niistä voi päätellä tiettyä yritystä koskevia tietoja, sitä kielletympää tällaisten tietojen vaihtaminen on. Saman toimialan yrittäjiltä kerätyt tiedot ovat sitä todennäköisemmin laillisia, mitä avoimemmin tiedot jaetaan ja mitä vanhempaa tieto on.

Kielletyt menettelytavat

Kiellettyä on sellainen yritysten välinen yhteistyö, jonka tarkoituksena on estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua.

Lisäksi kiellettyä on kaikki sellainen yhteistyö, jolla sinänsä on hyväksyttävä tarkoitus, mutta jonka seurauksena kilpailu kuitenkin saattaa tosiasiasa rajoittua.

Todennäköisesti aina kiellettyä kilpailijoiden välistä yhteistyötä ovat muun muassa:

Hintayhteistyö

- Keskenään kilpailevat yritykset eivät saa sopia hinnoista tai hinnan määräytymisperusteista. Kielto koskee siten sekä lopullisesta hinnasta että hinnoitteluperusteista sopimista.
- Kielletty hintayhteistyö voi koskea tavaroista tai palveluista perittäviä hintoja (myyntikartelli), tai niistä maksettavia vastikkeita (ostokartelli) tai alennuksia, laskentasääntöjä tai toimitusehtoja (ehtokartelli).
- Hintayhteistyö on kiellettyä riippumatta siitä, perustuuko se kirjalliseen tai suulliseen sopimukseen tai hiljaiseen yhteisymmärrykseen.

Toimialajärjestön antamat hintasuositukset ovat niin ikään kiellettyjä. Toimialayhdistys ei saa suosittelaa jäsenistölleen hyödykkeen hintaa tai minimihintaa eikä suositella jäsenistölle hinnan nostamista.

Kiellettyä on sellainen yritysten välinen yhteistyö, jonka tarkoituksena on estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua.

Lisäksi kiellettyä on kaikki sellainen yhteistyö, jolla sinänsä on hyväksyttävä tarkoitus, mutta jonka seurauksena kilpailu kuitenkin saattaa tosiasiasa rajoittua.

tai noston suuruutta esimerkiksi maksujen tai kustannustekijöiden nousun vuoksi.

Kiellettävyyden kannalta merkitystä ei ole sillä, että suositus ei ole jäsenistöä sitova tai että sen noudattamatta jättämiselle ei ole asetettu seuraamusta.

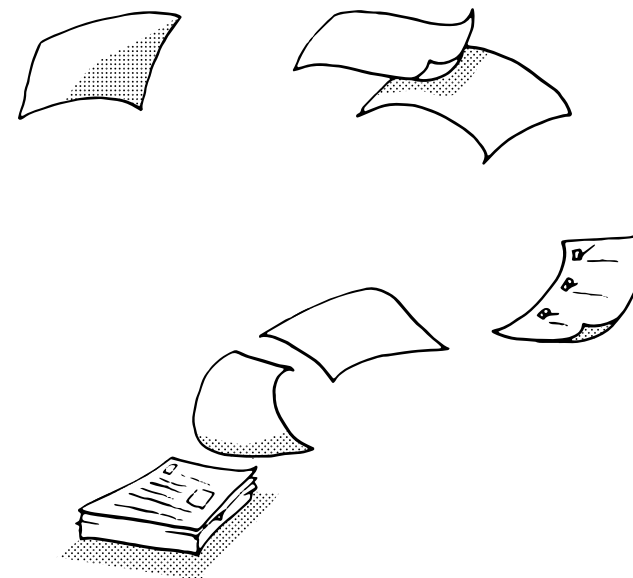
Toimialajärjestöjen antamat hintasuositukset ovat kiellettyjä, koska ne yhdenmukaistavat alalla toimivien yritysten hinnoittelua ja kannustavat yrityksiä hintojen nostamiseen omien kustannusten kehityksestä riippumatta.

Tuotannon rajoittaminen

- Keskenään kilpailevat yritykset eivät saa sopia tuotantonsa rajoittamisesta hintojen nostamiseksi tai kilpailijan poissulkemiseksi.
- Kilpailijat eivät saa esimerkiksi sopia keskenään tuotantokiintiöistä.
- Tuotannonrajoitukset johtavat usein korkeampaan hintatasoon, erityisesti tilanteissa, joissa kysyntä muodostuu tarjontaa suuremmaksi.

Hankintalähteiden tai markkinoiden jakaminen

- Kilpailijat eivät saa keskenään sopia markkinoiden jakamisesta. Markkinoiden jakamisella tarkoitetaan markkina-alueiden, markkinaosuuksien tai asiakkaiden jakamista. Tämä on haitallista, koska yrityksellä ei järjestelyn seurauksena ole kilpailijoita tietyllä alueella.

- Myös hankintalähteiden eli tavarantoimituksien- ja toimittajien jakamista koskevat keskinäiset järjestelyt ovat kiellettyjä. Kielto koskee siten sekä osto- että myyntitoimintaa.
- Pidättäytymällä keskinäisestä kilpailusta yritykset välttävät kilpailemisen asiakkaasta hinnalla ja laadulla. Lisäksi järjestelyn seurauksena hinnat tyypillisesti nousevat ja kuluttajien valintamahdollisuudet heikkenevät.

Kollektiivinen boikotti

- Kollektiivisella boikotilla tarkoitetaan tilannetta, jossa samalla tuotanto- tai jakeluportaalla toimivat elinkeinonharjoittajat yhteisellä päätöksellä kieltäytyvät liikesuhteista kolmannen osapuolen kanssa siten, että menettelyn kohteena olevan elinkeinonharjoittajan tehokkaat toimintamahdollisuudet estyvät.
- Kiellettyä ovat sellaiset menettelyt, joissa kilpailijat yhteisymmärrykseen perustuen kieltäytyvät liikesuhteista ryhmittymän ulkopuolisen tahon kanssa.
- Boikotissa samalla tasolla toimivat elinkeinonharjoittajat voivat ryhmittyä esimerkiksi torjuakseen ryhmittymän ulkopuolisen kilpailijan alalle tulon tai estääkseen alalla jo olevan kilpailijan tehokkaan toiminnan.

Luottamuksellinen tietojen vaihto

- Kilpailevat yritykset eivät saa vaihtaa luottamuksellista tietoa tai aineistoa esimerkiksi hinnoista, asiakassuhteista ja markkinaosuuksista.

- Luottamukselliseksi tiedoksi katsotaan sellainen tieto, jota yritykset normaalisti käsittelevät liikesalaisuutenaan.
- Kiellettyä on sellaisen tiedon vaihtaminen, jonka avulla yritykset voivat yhdenmukaistaa tulevaa käyttäytymistään ja jolla poistetaan epätietoisuutta, joka yrityksellä normaalisti on kilpailijoidensa tulevasta käyttäytymisestä.

Kielletyt keskusteluteemat

Alla esitetyt kielletyt keskustelunaiheet ovat kiellettyjä kaikessa kilpailijoiden välisessä kanssakäymisessä. Kielletyistä teemoista keskusteleminen on kiellettyä sekä toimialajärjestön toiminnan puitteissa että kilpailijan kanssa käytävässä kahdenkeskisessä yhteydenpidossa. Merkitystä ei ole myöskään sillä, keskustellaanko aiheista virallisissa vai epävirallisissa yhteyksissä.

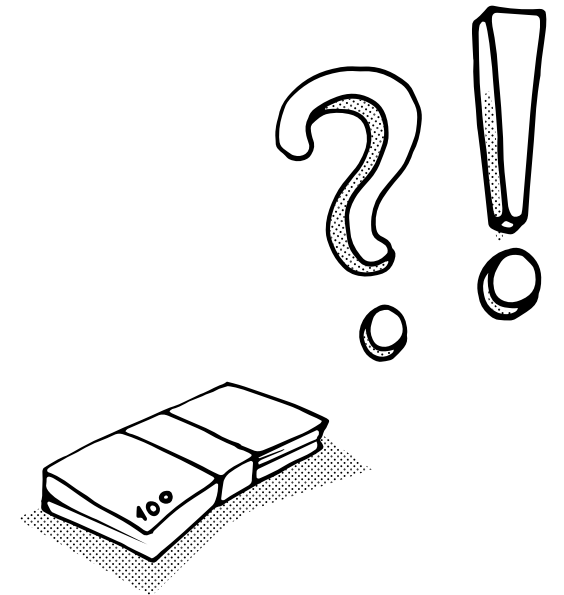
Esimerkiksi näistä aiheista ei saa keskustella:

- osto- ja myyntihinnat
- hinnoittelukäytännöt ja -mekanismit
- tiedot, joista hintoja voi päätellä
- alan yleinen hintataso ja siihen vaikuttaminen

Kielletyistä teemoista keskusteleminen on kiellettyä sekä toimialajärjestön toiminnan puitteissa että kilpailijan kanssa käytävässä kahdenkeskisessä yhteydenpidossa. Merkitystä ei ole myöskään sillä, keskustellaanko aiheista virallisissa vai epävirallisissa yhteyksissä.

- markkinaosuudet ja myyntialueet
- kustannukset
- kannattavuus
- yksityiskohtaiset sopimusehdot
- hankintalähteet tai ostoalueet
- toimittajat sekä niiden myyntiehdot
- asiakkaat
- osto- ja myyntimäärät
- tarjoukset (tiedot tulevista tai annetuista tarjouksista)
- tuotantomäärät
- laajentumis-, investointi sekä muut tulevaisuudensuunnitelmat, jotka eivät vielä julkisia
- yhteiset boikotit

Yllä olevien lisäksi kiellettyä on keskustella muista luottamukselliseksi katsottavista asioista.

Sallittua yhteistyötä koskeva poikkeus

Yhteistyöjärjestelyt eivät välttämättä ole kilpailulainsäädännön vastaisia, jos niiden katsotaan kuuluvan kilpailulain poikkeussäännöksen piiriin. Kyseisen poikkeussäännöksen nojalla sallittuja ovat sellaiset kilpailunrajoitukset, joiden tuottamat tehokkuushyödyt ovat suuremmat kuin sen aiheuttamat rajoittavat vaikutukset.

Poikkeussäännöksen soveltaminen edellyttää kaikkien neljän edellytyksen täyttymistä:

- järjestely tuottaa tehokkuushyötyjä (tehostaa tuotantoa tai tuotteiden jakelua tai edistää teknistä tai taloudellista kehitystä)
- järjestely on välttämätön tehokkuushyötyjen saavuttamiselle
- syntyvät tehokkuushyödyt siirtyvät myös kuluttajien hyödyksi
- järjestely ei johda siihen, että kilpailu markkinoilla loppuu.

Lähtökohtaisesti poikkeussäännöstä ei sovelleta vakavimpiin kilpailunrajoituksiin, kuten kartelleihin. Yhteistyö ei voi täyttää poikkeussäännöksen edellytyksiä, jos syntyvät tehokkuusedut olisi mahdollista saavuttaa keinoilla, jotka rajoittavat kilpailua vähemmän.

Yritysten on huolellisesti itse arvioitava, onko niiden yhteistyöjärjestely sallittu poikkeussäännöksen perusteella.

Kilpailu- ja kuluttajavirastolta voi neuvontatapaamisesas pyytää kommenttia yhteistyöstä tehdystä itsearviosta. Kilpailuoikeudellista hyväksyntää tai lupaa virastolle esitellylle järjestelylle ei kuitenkaan voi saada. Virastolta saatavaa neuvontaa voi kuitenkin käyttää oman arvioinnin tukena.

Seuraamukset kilpailurikkomuksista

Kilpailurikkomuksesta määrätään seuraamusmaksu, jollei menettelyä ole pidettävä vähäisenä tai seuraamusmaksun määräämistä kilpailun turvaamisen kannalta muutoin perusteettomana. Seuraamusmaksun määrää Kilpailu- ja kuluttajaviraston esityksestä markkinaoikeus. Seuraamusmaksu voi olla jopa 10 prosenttia kilpailunrajoitukseen osallistuvan elinkeinonharjoittajan koko konsernin liikevaihdosta.

ECN+ direktiivin täytäntöönpanon johdosta tehtävien kilpailulain muutoksien myötä toimialajärjestöille määrättävän seuraamusmaksun suuruus kasvaa merkittävästi, kun yhteenliittymien seuraamusmaksun määrän laskentapohja laajentuu. Niissä tapauksissa, joissa yhteenliittymän rikkomus liittyy sen jäsenten toimintaan, yhteenliittymän seuraamusmaksun määrää arvioitaessa otetaan jatkossa huomioon yhteenliittymän liikevaihdon lisäksi liikevaihto niiltä yhteenliittymän jäseniltä, jotka toimivat markkinoilla, joihin yhteenliittymän rikkomus on vaikuttanut. Aikaisemmin yhteenliittymälle määrätty seuraamusmaksu otti huomioon vain yhteenliittymän oman liikevaihdon.

Kilpailulain muutoksien myötä myös yhteenliittymän jäsenet voivat joutua tiettyjen edellytysten mukaisesti maksamaan yhteenliittymälle määrättyä seuraamusmaksua, jos yhteenliittymä ei pysty sitä maksamaan. Sääntely sisältää portaittaisen perimismenettelyn, jolla yhteenliittymälle määrätyn seuraamusmaksun maksamista voitaisiin vaatia sen jäsenyrityksiltä, jos yhteenliittymä ei pystyisi sitä maksamaan. Ensi vaiheessa jäsenistä seuraamusmaksu-uhan alla olisivat yhteenliittymän hallituksessa tai muussa päätöksentekoaikavälissä edustettuna rikkomishetkellä olleet jäsenet. Jos maksu ei tällä tavoin kerry täysimääräisesti, myöhemmin maksuvelvollisuus voitaisiin ulottaa kaikkiin jäseniin, jotka toimivat kilpailurikkomuksen tapahtumismarkkinoilla.

Kilpailuoikeuden huomioon ottavat kokouskäytännöt

Kilpailuoikeudellisia riskejä toimialajärjestön toiminnassa yhteisiin kokouksiin ja muihin sellaisiin järjestön tapahtumiin, jossa kilpailijat ovat suorassa yhteydessä toisiinsa. Tämän vuoksi on tärkeää, että yhteiset pelisäännöt on kaikkien järjestön toimintaan osallistuvien tiedossa ja niiden noudattaminen myös varmistetaan. Seuraavat kokouskäytäntöjä koskevat ohjeet osaltaan varmistavat kilpailusääntelyn noudattamista.

- On syytä varmistaa, että osallistujia on aiemmin ohjeistettu tai ohjeistetaan kilpailusääntelystä. Toimialajärjestön on kannattavaa ottaa käyttöönsä kokouksiin liittyvät kilpailuoikeudelliset ohjeistukset, joihin sisältyy kielto keskustella tai vaihtaa tietoa kilpailullisesti arkaluonteisista aiheista (ks. tämän ohjeen liite).

Kilpailuoikeudellisia riskejä toimialajärjestön toiminnassa yhteisiin kokouksiin ja muihin sellaisiin järjestön tapahtumiin, jossa kilpailijat ovat suorassa yhteydessä toisiinsa. Tämän vuoksi on tärkeää, että yhteiset pelisäännöt on kaikkien järjestön toimintaan osallistuvien tiedossa ja niiden noudattaminen myös varmistetaan.

- Toimialajärjestön tulisi käyttää kirjallisia esityslistoja ja pitää pöytäkirjaa kaikissa yhdistyksen kokouksissa.
- Yhdistysten tulisi valmistella ja tarkistuttaa kokousten esityslista etukäteen ja valvoa, että kokouksissa pitäydytään esityslistassa esitettyjen asioiden käsittelyssä.
- Esityslistaan ei saa sisällyttää kiellettyjä asioita. Jos kokouksessa käsitellään muita asioita, ne eivät saa liittyä kiellettyihin aiheisiin.
- Kokouksessa pidettävässä pöytäkirjassa tai muistiossa tulee välttää epäselviä tai kilpailuoikeudellisesti tarkasteltuna tulkinnanvaraisia kirjauksia, jotka voivat antaa väärän kuvan kokouksesta käydyistä keskusteluteemoista.
- Pöytäkirja tai muistio tulee toimittaa kaikille kokouksen osallistujille tarkastettavaksi.

Toimintaohjeet tilanteisiin, joissa kiellettyjä aiheita nousee esille:

Jos kokoukseen osallistuva yhdistyksen jäsen esittelee kilpailuoikeudellisesti arkaluonteista asiaa, tulisi häntä pyytää lopettamaan keskustelu ja informoida jäseniä mahdollisesta vastuusta, jonka he voivat aiheuttaa jatkamalla keskustelua aiheesta.

On tärkeää, että kuka tahansa kokoukseen osallistuva voi tehdä kilpailuoikeuden sääntelyyn perustuvan keskustelun keskeyttämisvaatimuksen.

Jos kokoukseen osallistuva yhdistyksen jäsen esittelee kilpailuoikeudellisesti arkaluonteista asiaa, tulisi häntä pyytää lopettamaan keskustelu ja informoida jäseniä mahdollisesta vastuusta, jonka he voivat aiheuttaa jatkamalla keskustelua aiheesta.

Jos keskeytetty henkilö pyrkii jatkamaan keskustelua, tulee hänet poistaa kokouksesta. Tämän lähtöaika on kirjattava sekä muiden osallistujien keskustellun aiheen vastustaminen tulisi merkitä pöytäkirjaan.

Mikäli jotkut jäsenet varoituksista huolimatta jatkavat edelleen keskustelua kilpailuoikeuden kannalta kielletyistä asioista, olisi muiden jäsenten jätettävä kokous sen jälkeen, kun he ovat pyytäneet, että heidän lähtöaikansa on kirjattava pöytäkirjaan. Myös keskustellun aiheen vastustaminen tulisi merkitä pöytäkirjaan.

**VOIT LIITTYÄ
SUOMEN YRITTÄJIEN
JÄSENEKSI TÄÄLLÄ:**

yrittajat.fi/liity

Yrittäjyyden puolesta.

Yrittäjät

KYLLIKINPORTTI 2, 00240 HELSINKI

PL 999, 00101 HELSINKI

(09) 229 221, TOIMISTO@YRITTAJAT.FI

WWW.YRITTAJAT.FI